

# siedziba

## Kamienica Cytronów



Siedziba Muzeum Historycznego przy ul. Warszawskiej 37 jest jednym z najlepszych przykładów miejskiej rezydencji w Białymstoku w stylu architektury secesyjnej nurtu klasycyzującego. Jego elewację frontową zdobią motywy roślinne, charakterystyczne dla secesji – kwiaty słonecznika, ułożone gęsto gałązki laurowe z kulkami owoców, a także wianuszki laurowe przecięte trzema pionowymi paskami. Zachowany został pierwotny układ wnętrza, a także wystrój sztukatorski sufitów /pierwotnie polichromowany/, oryginalna stolarka i klatka schodowa z kutą balustradą. Nadal prowadzone są prace nad przywróceniem im ich oryginalnego wystroju.

W 1910 roku, na działce należącej do Adolfa Kryńskiego, stał niewielki budynek. Prawdopodobnie w tym samym roku został on sprzedany Wolfowi i Bercie Lurie, którzy przystąpili do jego rozbudowy. Prace prowadziło białostockie Przedsiębiorstwo Robót Budowlanych Antoniego Roledera. W ich efekcie, w latach 1910 – 1913, powstał reprezentacyjny pałacyk z dekoracyjną, secesyjną elewacją. W 1923 r. Lurie sprzedali całą nieruchomość Samuelowi Hirszowi Cytronowi. Nowy właściciel podjął starania aby z nabytego budynku usunięte zostało białostockie Kuratorium Okręgu Szkolnego, które miało tu swoją

siedzibę od 1921 roku lecz nie posiadało żadnych prawnych dokumentów najmu lokalu. Sprawę załatwiono polubownie i administracja oświatowa pozostała przez następne lata w tym budynku.

W okresie międzywojennym mieszkał w nim syn Samuela – Benjamin Cytron. Po zlikwidowaniu w 1927 roku białostockiego Okręgu Szkolnego wynajmował on pomieszczenia Inspektoratowi Szkolnemu. Na parterze mieściły się wówczas biura Izby Skarbowej. Przez pewien czas, na początku lat 30. XX wieku, miało tu też swoją siedzibę Polskie Towarzystwo Krajoznawcze. W latach 1941 – 1944 budynek zajęty został przez Towarzystwo Krajowe Prus Wschodnich. W lipcu 1944 roku przejęła go wojskowa administracja radziecka. W 1947 roku przekazany został Wojewódzkiemu Urzędowi Bezpieczeństwa Publicznego. Od lat 50. do 1974 roku mieściła się tu Powiatowa Komenda Milicji Obywatelskiej. Od 1976 roku budynek był siedzibą Muzeum Ruchu Rewolucyjnego, które w 1990 roku przekształcone zostało na Muzeum Historyczne Oddział Muzeum Podlaskiego w Białymstoku.

Historia fabrykanckiej rodziny Cytronów w Białymstoku rozpoczyna się na początku XX wieku. W 1903 roku, bądź na początku 1904, umiera Adolf Bucholtz, syn założyciela jednej z największych fabryk włókienniczych w białostockim okręgu przemysłowym. Fabryka powstała w Supraślu w roku 1838. Adolf Bucholtz ożenił się z Adelą Scheibler, córką potężnego łódzkiego przemysłowca. Po śmierci męża to właśnie ona sprzedaje supraską fabrykę Samuelowi Hirszowi Cytronowi. W 1910 roku w fabryce tej zatrudnionych było 100 robotników. W 1915 roku, Rosjanie w ramach ewakuacji wszystkich urządzeń technicznych, wywieźli z fabryki wszystkie części wykonane z niklu i miedzi. Udało się natomiast ocalić przed wysadzeniem kotły i maszyny parowe. Po 1919 roku Samuel Cytron był jednym z organizatorów odradzającego się przemysłu. Jego fabryka do produkcji sukna wykorzystwała ogromne ilości starych, brudnych bandaży ze szpitali wojskowych. W 1921 roku Cytron był współzałożycielem Związku Białostockiego Wielkiego Przemysłu.

Celem tej monopolistycznej organizacji była pomoc przy zakupie surowców i zbycie towarów. W 1922 roku w supraskiej fabryce zatrudnionych było już ponad 300 robotników. Samuel Hirsch Cytron posiadał liczne potomstwo. Syn Abel, który częściej używał imienia Aleks, mieszkał w lokalu przy kantorze fabrycznym na ulicy Kupieckiej 35 (Malmeda), Beniamin mieszkał w pałacyku przy Warszawskiej 37, Efim na ulicy Lipowej 35 i Simon na Fabrycznej 10. Jego cztery córki, Chana Perła, Roza, Jochwed i Sonia ożenione były z białostockimi fabrykantami – Rabinowiczem, Marejnym i Bornsztejnem. Tuż przed wybuchem II wojny światowej Cytronowie opuścili Białystok i wyjechali do USA.

## **Działalność**

Muzeum Historyczne zajmuje się głównie historią miasta i regionu. W jego zbiorach znajduje się ponad 70 tys. eksponatów, zgromadzonych w następujących działach: realia, ikonografia, archiwalia, numizmaty.